

rey --- clamant mercè», *Merav.*, O. C. I, § 8), però el mateix Lluïl té de vegades l'expressió més sintètica *clamar* per 'reclamar ansiosament per alguna cosa', p. ex. per un crim, construïda sigui en termes absoluts sigui amb complement del nom de la víctima: «un draper auçís un merchader --- qui havia dos fills: la una era gran, e clamava la mort de son pare --- e Blanquerna --- anà a l'alberch del home qui clamava son pare, e pregà-lo que ---», *Blanq.* (NCL II, 113.8, 14).

Més freqüents i no des de menys antic són, amb aplicacions semblants a aquesta última, altres construccions, especialment la reflexiva amb el sentit de 'planye's', 'formular una queixa acusadora': «que'l diable se n'és molt clamats», *VidesR.*, 76r2, n. 66 (trad. conquestus); «null home havia --- qui's clamats dels hòmens vius qui no han complida la volentat dels morts», «en lo merchat era lo draper a qui'l pagès devia diners, e clamà-s a la cort, del pagès: la cort destrenyé lo pagès a pagar los diners; lo pagès cridà lo canonge de misericòrdia que li ajudàs ---», Lluïl (Blanq. II, 226.22, 103.18). Una supervivència d'aquest ús medieval és viva encara en parlars valencians del Migjorn, si bé convertit en verb transitiu, amb acusatiu de persona: «t'han clamats» 't'han denunciat' (Castell de Castells, 1963; altre de Sanet, *AlcM.*, § 6).

M-Lübke publicà un article monogràfic sobre l'evolució semàntica de tota aquesta família de mots, en *W. u. S.* VIII, 12-17, que fornirà valuosos complements a l'estudi del present article; impressionat pel fet que el sentit acusatori i de queixa és estrany a les altres llengües romàniques, en particular el cast.-port. (*llamar*, *chamar*) i a l'it.-roms. (*chiamare*, *chemà*), trobant-se només en gallo-romànic (*lato sensu*, oc., fr., sobretot l'antic), i que en canvi hi ha un doble sentit paral·lel en a-al. antic (*harēn* = *rufen* i *klagen*, i probablement l'a-al. ant. *klagōn* tingué també el mateix doble valor etimològic), va emetre la hipòtesi que en gallo-romànic es tractés d'un calc semàntic del germànic; però Spitzer refutà amb raó aquesta suposició com a gratuïta, en *W. u. S.* IX, 69ss., demostrant que el mateix descabdellament semàntic es dona en tota mena de mots romànics d'aquest significat fonamentalment, en particular els prolongaments de APPELLARE, QUERI, IMPLORE, QUIRITARE, etc. (veg., en efecte, el cat. *cridar* usat amb aqueix valor en el darrer ex. que he citat de Lluïl).

És sabut que el grup hispànic i itàlic de les llengües romàniques ha conservat el ll. CLAMARE especialment en el sentit de 'anomenar, cridar': it. *chiamare*, port. *chamar*, cast. *llamar*; aquest a Aragó conserva, si bé amb aquest significat, la inicial etimològica *kl-*: *bas de klamār la oagāla* 'cridar la serventa, la minyona' sento a Echo (1965); o bé amb el sentit de 'anomenar amb tal nom': «términos clamados de la Petilligues», doc. de Gistau, a. 1462 (que copio a l'aj. de Plan, 1965), «la polida capilleta / --- / clamada 'la Virgen de Oza'» (versos en cheso, de Méndez Coarasa, *Jaca C&V*, 1959, 8).

Aquests significats en les llengües rom. eren heretats del llatí, i el de 'demandar a algú que vingui' encara

que no s'hagi conservat fins avui en la llengua comuna, almenys amb aquest abast general, no s'extingí ràpidament en els primers segles de la llengua, sinó que es troba llavors en alguns autors (vegeu-ne un parell d'exs. en *AlcM.*, § 2) i especialment n'hi ha alguns ex. en la Cròn. de Jaume I; més tard i tot, es manté encara, almenys en el català de Ribagorça: ex. d'Ovarra, en l'any 1498, Serrano i Sanz, *Not. Doc. H. Hiba-gorza*, 22. Fora d'allà només s'ha mantingut parlant d'animals, en particular l'aviram, com a terme pastoral i referint-se als pastors parlant dels gossos (ex. de Pous i Pagès, *AlcM.*), o bé parlant dels pastors mateixos, en el Pallars, crec que amb el matís de 'cridar des de lluny': «clamar als pastors per prevenir-los», Joan Lluïl Pallarès (*Pastors i Tempestes*, p. 7); aquesta acc. pastoral, més coneguda en el derivat *aclamar* (infra).

DERIV.: *Clam* 'reclamació', 'queixa, generalment contra algú' [1162]: «de clamò neque de placito», b. ll., Alart, *InuLC*, que en forma cat. pura el cita també en «si negun avia *clams* de *christians*» a. 1270,¹ i en una quinzena d'exs. ross. posteriors, fins a 1440; «lo bisbe Blanquerna --- dementra que venia de les vespres, gran re de jueus li vengren fer *clams* dels crestians, qui la vespra de Pasque los havien apedregats» (NCL II, 110.25); sovint s'accentuava fins al matís de 'querella judicial', com en els *Cost. Tort.*: «aquels qui fan aquela falsia deven ésser punits e condemnats, si *clams* ne són feytes», i una altra vegada sembla que s'hagi tornat femení, justament per influència del model ll. *querela* o altre abstracte semblant: «de coltell treyt --- pusque *clams* ne són feytes al Veguer, on que trop lo malfeytor, aquí meteix li pot demanar fermança» (ed. Ol., 370; 52): amb aquest sentit predomina molt ací i en altres textos medievals l'ús en plural, amb significat a penes diferent que si fos singular; frase proverbial val.: «la bacora no té clam, però guarda el costellam» (Salvà, *Callosa* II, 123).

Clamater 'clamant en dret, querellant' [en el segle XIII]; «si'l Veguer no volrà fer o usar son ofici --- e'l *clamater* se serà fadigat en lo Veguer per tres vegades --- lo *clamant* pot anar al Batle de Muncada», *Cost. de Tort.* (Ol., 27), «ad instància de qual-sevol *clamater*», doc. ross. de 1380 (Alart, *InuLC*); *clamaters* «acrechedores», Sanelo, f° 57; i el seu sinònim *clamant* [S. XIII, *CostTort.*, supra]; *clamador* també ibid. *Clamació*. *Clamadissa*.

Clamor [segle XIII], en l'Edat Mitjana apareix no rarament amb el sentit etimològic de 'cridòria' (segle XV), especialment 'la que es fa en so de queixa' (Ausiàs Marc, document rossellonès de 1597, RLR LX, 60) i sobretot 'querella, acusació (en dret, particularment)' [documents dels Hospitalers i Templers, segle XIII, a. 1436, Miret *TempIH*, pp. 341, *clamós* pl., 436]. Del sign. etimològic, en el sentit de 'remor clamorosa d'una avinguda d'aigua' es desenrotllà el de «barranco o valle que es arroyo crecido en las lluvias copiosas», que és especialment del Baix Aragó (dicc. arag. de Peralta, 1836), i també de Llitera, Segrià i